

УДК: 615.24:615.035.1

АНАЛІЗ ДОСТУПНОСТІ ПОСЛАБЛЮЮЧИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2015-2018 РОКІВ

Скришевська А.В., Яковлєва Л.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Запори є серйозною медичною і соціальною проблемою серед населення. Розлад травлення, схильність до закрепів може вести до розвитку серйозних проктологічних захворювань, тому дана проблема має високий ступінь соціальної значущості.

У розвинених країнах на запори в тій чи іншій мірі страждають від 30 до 50% працездатного населення і від 5 до 20% дітей. У літніх людей запор зустрічається в 5 разів частіше, ніж у осіб молодого та середнього віку. У багатьох людей цей стан носить хронічний характер [1]. Середнє число відвідувань лікаря хворими з запорами в Сполучених Штатах з 1958 по 1986 р склало 2,5 млн пацієнтів на рік, що відповідало поширеності запорів 1,2%. Найбільше число цих хворих (31%) зверталися до сімейних лікарів та лікарів загальної практики, а потім в порядку убування до терапевтів (20%) і педіатрів (15%) [6]. І тільки 4% від усіх цих пацієнтів потрапили на прийом до гастроентерологів. 85% всіх пацієнтів отримали рецепти на проносні ЛЗ, які найбільш часто призначаються. Скарги на запори у лікаря відбувалися в два рази більше у жінок, ніж у чоловіків ($p < 0,001$). У представників обох статей спостерігали значне збільшення пов'язаних з віком відвідувань лікаря: від 1,3% у віці 60-64 років до 4,1% у віці старше 65 років, при цьому з 1958 по 1986 р кількість відвідувань залишилася без змін. Проте в цей період часу відзначалось двократне зростання відвідувань лікаря пацієнтами у віці 0-9 років, в той час як у всіх старших вікових групах відбулося плавне зниження візитів [2, 5, 6].

На жаль, такої вичерпної і точної статистики в Україні не існує у зв'язку з рядом причин:

- діагноз «запор» не входить в статистичні звіти лікарів;
- переважна частина хворих, які страждають на це захворювання, звертаються за лікуванням в аптеки, тому що практично всі проносні засоби відпускаються без рецепта. Лікування відбувається шляхом відповідального самолікування;
- лікарі - не гастроентерологи при зборі анамнезу часто не питають пацієнтів про характер їх стільця;
- враховуючи делікатність проблеми, самі пацієнти не завжди розповідають про стілець лікарю на прийомі [2, 3].

Мета дослідження – визначення динаміки показника доступності послаблюючих лікарських засобів в Україні протягом 2015-2018 років.

Матеріали і методи.

Ca.s (коефіцієнт адекватності платоспроможності) – показує, скільки відсотків від середньої заробітної плати потрібно сплатити за препарат на курс

лікування, в даному випадку, протягом місяця певним лікарським засобом. Показник Ca.s розраховували за формулою:

$$Ca.s. = \frac{P}{Wa.w.} \cdot 100\%$$

де P – середньозважена ціна однієї упаковки;

Wa.w. – середня заробітна плата за рік.

Середня заробітна плата складає: 2015 рік – 5230 грн., 2016 рік – 6475 грн., 2017 рік – 8777 грн., 2018 рік – 10573 грн. [4].

Значення величини середньої заробітної плати в Україні знаходили на сайті Державної статистики України [4]. Всі послаблюючі лікарські засоби були розділені на три категорії: високодоступні, значення показника Ca.s. < 5%, середньодоступні (05% < Ca.s. < 15%) і малодоступні (Ca.s.>15%).

Результати та їх обговорення.

З метою аналізу соціально-економічної доступності були розраховані показники адекватності платоспроможності всіх лікарських засобів послаблюючої дії протягом 2015-2018 років відповідно до їх торгових назв. Про доступність послаблюючих препаратів свідчать як ціни на них, так і показник Ca.s, який був розрахований для даних препаратів з урахуванням середньої заробітної плати протягом року та цін на препарати.

Протягом 2015-2018 років на ринку України було 155 ТН лікарських засобів послаблюючої дії, створених на основі 27 діючих речовин (МНН).

Таблиця

Аналіз доступності послаблюючих ЛЗ за категорією, що визначена за показником Ca.s

№п/п	АТС – код, МНН ЛЗ	Категорія ЛЗ	Кількість ЛЗ			
			2015	2016	2017	2018
1	Бісакодил	Високодоступні	10	10	10	10
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
2	Гліцерол	Високодоступні	21	21	21	21
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
3	Натрію докузат	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
4	Касія гостролиста	Високодоступні	17	17	18	18
		Середньодоступні	1	1	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
5	Кліщовина звичайна	Високодоступні	10	10	10	10
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
6	Кропива дводомна + крушина + тисячолісник	Високодоступні	2	2	2	2
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
7	Крушина вільховидна	Високодоступні	7	7	7	7
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-

8	Лактулоза	Високодоступні	21	22	22	22
		Середньодоступні	2	1	1	1
		Малодоступні	-	-	-	-
9	Магнію сульфат	Високодоступні	4	4	4	4
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
10	Макрогол	Високодоступні	6	6	6	6
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
11	Манітол Гексанітрат	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
12	Олія вазелінова (парафін рідкий)	Високодоступні	5	5	5	5
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
13	Натрію пікосульфат	Високодоступні	17	17	17	17
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
14	Подорожник великий /блошиний/ ланцетолистий	Високодоступні	2	2	2	2
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
15	Прукалоприд	Високодоступні	-	-	-	-
		Середньодоступні	-	-	1	1
		Малодоступні	2	2	1	1
16	Стальник пашенний	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
17	Макрогол + натрію хлорид+ натрію гідрокарбонат+ калію хлорид	Високодоступні	2	2	4	4
		Середньодоступні	2	2	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
18	Натрію сульфат+ магнію сульфат+ калію сульфат	Високодоступні	-	-	1	1
		Середньодоступні	1	1	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
19	Натрію дигідрофосфат моногідрат+ натрію гідрофосфат	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
20	Слоєвища ламінарії (морська капуста)	Високодоступні	3	3	3	3
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
21	Натрію цитрат+ натрію лаурилсульфоацетат+ сорбіт 70%	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
22	Натрію дигідрофосфат+ натрію моногідрофосфат	Високодоступні	2	2	2	2
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
23	Натрію пікосульфат+ магнію оксид+ кислота лимонна	Високодоступні	-	1	1	2
		Середньодоступні	1	1	1	-
		Малодоступні	1	-	-	-

24	Натрію пікосульфат+ екстракт з листя касії	Високодоступні	2	2	2	2
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
25	Натрію дигідрофосфат+ динатрію фосфат	Високодоступні	5	5	5	5
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
26	Лактулоза+ парафін м'який+ олія мінеральна	Високодоступні	1	1	1	1
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-
27	Мінеральна сіль	Високодоступні	3	3	3	3
		Середньодоступні	-	-	-	-
		Малодоступні	-	-	-	-

Дослідження показали, що на фармацевтичному ринку України послаблюючих лікарських засобів протягом 2015 року представлені високодоступними ЛЗ – 145 ТН. Середньодоступні – 8 ТН: ІЗИКЛІН, МОВІПРЕП®, ПІКОПРЕП, ЦИТРАФЛІТ, ЕНДОФАЛЬК, СЕНАДЕ®, ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл пакетик 15 мл, №10. ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл скл. 1000 мл. Малодоступні – 2 ТН: РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 1 мг блістер, №28, РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 2 мг блістер, №28.

У 2016 році показники дещо змінилися, але в своїй більшості залишалися високодоступними – 147 ТН. Із середньодоступного сегменту у високодоступний перейшли 2 ЛЗ: ПІКОПРЕП, ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл пакетик 15 мл, №10. В малодоступному сегменті все залишилось без змін.

Протягом 2017 року сегмент високодоступних ЛЗ скаладався із 151 ТН. Із середньодоступної категорії до високодоступних перейшло 4 ЛЗ: Сенаде, Ендофальк, Мовіпреп, Ізиклін. З малодоступної категорії до середньодоступної перейшов 1 ЛЗ: ЦИТРАФЛІТ, тому там налічувалось уже 3 ТН ЛЗ: ЦИТРАФЛІТ, ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл скл. 1000 мл та РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 1 мг блістер, №28. У малодоступній категорії налічувався 1 ЛЗ - РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 2 мг блістер, №28.

У 2018 році були представлені високодоступні ЛЗ – 152 ТН, із середньодоступної категорії перейшов ЦИТРАФЛІТ до високодоступної. В середньодоступному сегменті налічувалось – 2 ТН. У малодоступному – 1 ТН лікарського засобу.

З кожним роком кількість високодоступних послаблюючих ЛЗ збільшувалась: у 2015 році їх було 145, а в 2018 році – вже 152. Це свідчить про підвищення економічної доступності послаблюючих лікарських засобів на фармацевтичному ринку України.

У 2015 – 2018 роках у середньодоступному сегменті лікарських засобів теж відбулись зміни: у 2015 році було 8 ТН: ІЗИКЛІН, МОВІПРЕП®, ПІКОПРЕП, ЦИТРАФЛІТ, ЕНДОФАЛЬК, СЕНАДЕ®, ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл пакетик 15 мл, №10, ДУФАЛАК®, Abbott Products

GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл скл. 1000 мл., а у 2018 році – 2 ТН: ДУФАЛАК®, Abbott Products GmbH (Німеччина), сироп 667 мг/мл скл. 1000 мл та РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 1 мг білестер, №28.

Впродовж 2015 – 2016 років у категорії малодоступних ЛЗ налічувалось – 2 ТН: РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 1 мг білестер, №28, РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 2 мг білестер, №28, але в 2017 – 2018 роках РЕЗОЛОР, Janssen-Cilag (Бельгія-Швейцарія), табл. п/о 1 мг білестер перейшов у сегмент середньодоступних лікарських засобів.

Збільшенню доступності ЛЗ сприяє наявність на фармацевтичному ринку України генеричних лікарських засобів. Таким чином за період 2015 – 2018 років встановлено підвищення доступності більшості послаблюючих препаратів для українських пацієнтів.

Висновок

За проведеним дослідженням встановлено високий ступінь доступності послаблюючих ЛЗ в Україні. Кількість високодоступних ЛЗ протягом досліджуваного періоду збільшувалась із 145 у 2015 році до 147ТН у 2016, 151 ТН у 2017 і до 152 ТН у 2018 році. В останньому досліджуваному році не виявлено жодної ТН малодоступних ЛЗ та було 2ТН середньодоступних ЛЗ. Наявність великого асортименту високодоступних послаблюючих ЛЗ в Україні дозволяє повністю забезпечити пацієнтів з закрепками препаратами для фармакотерапії. Це дуже важливо, бо послаблюючі ЛЗ відносяться до безрецептурного відпуску, практично не реамбурсуються і фармакотерапія забезпечується за кошти пацієнтів.

Список літератури

1. Плотникова Е. Ю. Современные представления о запоре. Лечащий врач. 09.09.2015 URL: <https://www.lvrach.ru/2015/08/15436271/> (дата обращения 15.01.2020).
2. Zembo A, Camilleri M. Chronic constipation. N Engl J Med, 2003, 349: 1360-1368.3. Pare P et al. An epidemiological survey of constipation in Canada definitions rates demographics and predictors of health care see king. Am J gastroenterol, 2001, 96
3. Минушкин О.Н, Елизаветина Г.А., Ардатская М.Д. Сучасні уявлення про функціональні запори. Підходи до лікування. Фарматека, 2010, 5: 94-99.
4. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.01.2020)
5. Приворотський В.Ф., Луппова Н.Є. Сучасні підходи до лікування функціональних закрепів у дітей. РЖГГК, 2009, 19(1): 59-65.
6. Sonnenberg A, Koch TR. Physician visits in the United States for constipation: 1958 to 1986. Digestive Diseases and Science, 1989, 34(4): 606-611.